

Prasmes kvalitatīvam darbam un dzīvei

Kas notiktu, ja Eiropas nākotnes atslēga slēptos ikviena spējā apgūt pamata prasmes, kas nepieciešamas, lai orientētos mūsu sarežģītajā pasaulē? Tas ir jautājums, kas ir EPAL 2026. gada tematiskā fokusa pamatā: **prasmes kvalitatīvam darbam un dzīvei**.

Pēdējā laikā ne tikai Latvijā, bet arī citur starptautisko organizāciju politiko diskusiju ietekmē liela uzmanība tiek veltīta tam, kas veido **uz nākotni vērstas prasmes**.

Skaitļi ir skarbi:

katrs piektais pieaugušais ES iedzīvotājs saskaras ar lasītprasmes problēmām,
katrs ceturtais — ar rēķināšanas prasmēm,
un tikai 56 % ir pamata digitālās prasmes.

Aiz šiem statistikas datiem slēpjas reāli cilvēki, kuriem ir grūti saprast ārsta izrakstītos medikamentus, kuri jūtas izslēgti no pilsoniskās līdzdalības vai nespēj piekļūt tiešsaistes banku pakalpojumiem un būtiskiem pakalpojumiem.

Mūsdienų pamatprasmes ietver lasītprasmi, matemātikas un dabaszinātņu prasmes, digitālās prasmes un pilsoniskās prasmes kā savstarpēji saistītas spējas, kas dod cilvēkiem iespēju pilnībā iesaistīties darbā, pilsoniskajā dzīvē un personīgajā

Daudzi pieaugušie uzskata, ka tradicionālā klases vide viņiem nav piemērota.

Tāpēc jāatceras par kopienas mācību telpām, kas ir: bibliotēkas, kultūras centri, sporta klubi, darbavietas un sociālās iekļaušanas iestādes, kur mācības notiek uzticamā un ērtā vidē. **Tās nav tikai alternatīvas vietas, bet gan vietas, kur pieaugušie var atklāt savas mācīšanās spējas no jauna.**

Četras galvenās jomas

- **Veicināt pamatprasmes kā mūžizglītības pamatu**

Parādīt, kā lasītprasme, rēķināšana un matemātika, digitālās prasmes un pilsoniskās prasmes veido pamatu plašākām kompetencēm, piemēram, finanšu pratībai, kritiskajai domāšanai un elastīgumam.

- **Attīstīt un stiprināt kopienas mācību vidi**

Parādīt inovatīvas, iekļaujošas un vietējā līmenī radītas mācību telpas, kas izveidotas, sadarbojoties pašvaldībām, pilsoniskajai sabiedrībai, nodarbinātības dienestiem un izglītotājiem, kuri iesaista pieaugušos, izmantojot līdzdalības un elastīgas pieejas.

- **Motivācijas un iesaistīšanās mācībās veicināšana**

Šķēršļu, piemēram, zema pašapziņa un negatīva mācību pieredze, novēršana, izmantojot elastīgas, interešu vadītas pieejas, kas veicina izglītojamo patstāvību.

Prasmes kvalitatīvam darbam un dzīvei

- **Pieaugušo izglītotāju profesionalizācija**

Uzsvērt nepieciešamību pēc kvalificētiem profesionāļiem, kam ir pedagoģiskas, digitālās un starpkultūru kompetences, lai sasniegtu dažādus mācību dalībniekus netradicionālās vidēs.

Tehnoloģiju pārveidotā pasaulē, kurā valda informācijas un dezinformācijas pārpilnība un kas saskaras ar bezprecedenta sociālām un vides problēmām, **pamatprasmes nav tikai individuālas iespējas, bet gan kolektīvā izturība. Tām jānodrošina, ka ikviens var pilnībā piedalīties sabiedrības dzīvē.**

Eiropas darba tirgi mainās tādā tempā, kas īpaši skar esošās izglītības sistēmas. **Tehnoloģiskā inovācija, demogrāfiskās pārmaiņas, zaļā pāreja un globālā konkurence maina** to, kas pieaugušajiem jāzina. Un tas notiek ātrāk, nekā var izveidot vai pielāgot esošās izglītības programmas.

Risks ir reāls: bez ticamām prognozēm par nākotnes profesijām, esošās prasmes kļūst par novecojušām, pirms izglītojamie apgūst programmu. Tādejādi ir nepieciešams izmantot rīkus un tehnoloģijas, veidot prognozes, kas var palīdzēt pārvarēt plaisu starp šodienas apmācību un rītdienas prasībām.

Prognozes nav statiska - tās ir vadošie instrumenti kas prasa sadarbību starp politikas veidotājiem, apmācības sniedzējiem, darba devējiem un sabiedriskajiem pakalpojumiem.

Vēstījums ir skaidrs: gatavot pieaugušos nākotnei nozīmē veidot noturību pret to, kas ir priekšā, pamatojoties uz pierādījumiem un attīstot partnerību.

Profesionālās zināšanas var ātri novecot, un daudzas darba vietas pazust automatizācijas un mākslīgā intelekta ietekmē. Tāpēc Dānijā biznesa akadēmijā Orhūsā mācību programmās pievērš uzmanību un īpaši attīsta **sešas rakstura iezīmes** - **ētiku, drosmi, izturību, klātbūtni, zinātkāri un personīgo vadību** - lai palīdzētu izglītojamajiem pielāgoties pārmaiņām.

Zaudējot darbu vai atstājot aktīvās darba gaitas, cilvēki saskaras ar eksistenciālu krīzi, kuru nākas pārvarēt. Tāpēc ir vajadzīgas tādas kultūras telpas kā tautas vidusskolas, trešās paaudzes universitātes, senioru skolas, lai atrastu jēgu un attīstītu iekšējo stabilitāti.

EPALE jautājums: vai nākotne pieder sociālajām zinātnēm?

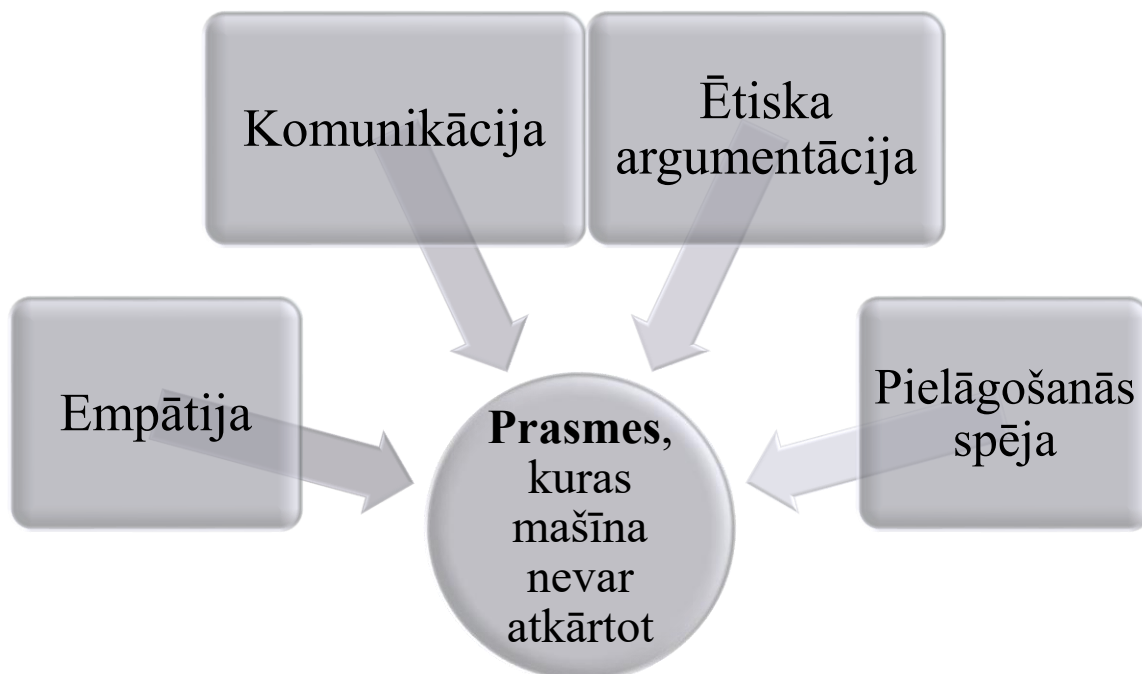
Laikmetā, kas apsēsts ar MI un kodēšanu, pastāv paradokss: **visvērtīgākās prasmes var izrādīties tās, kuras mašīnas nevar atkārtot.**

Empātija. Komunikācija. Ētiska argumentācija. Pielāgošanās spēja.

Prasmes kvalitatīvam darbam un dzīvei

Tā kā automatizācija pārņem tehniskos uzdevumus, Pasaules Ekonomikas forums un ESAO ziņo, ka emocionālā inteliģence, kritiskā domāšana un sadarbība kļūst par pieprasītākajām prasmēm - tieši kādas sociālās zinātnes kultivēt.

Sociālās zinātnes vairs nav “maigas” (soft) un tas ir būtiski.

Jāpieņem atziņa, ka nākotne nepiederēs programmētājiem vai sociologiem vieniem pašiem, bet gan tiem, kas saprot gan tehnoloģijas, gan cilvēkus. Hiperautomatizētā pasaulē, tas, **kas padara mūs cilvēciskus**, ir uzskatāms par mūsu lielāko priekšrocību.

Kā sagatavot izglītojamos darbiem, kas vēl nepastāv?

Darba tirgiem mainoties izmantojot digitalizāciju, mākslīgo intelektu un zaļo pārkārtošanos, kā arī pilnveidojot uz nākotni vērstu prasmju attīstību, kļūst būtiski - ne tikai pielāgoties pārmaiņām, bet arī tās paredzēt, izvēršot pētniecību.

Ziemeļvalstu EPALE atbalsta dienesti pēta, kā valstis veido gatavību nākotnei domājot un izglītojot darbaspēku.

Prasmes kvalitatīvam darbam un dzīvei

Tas vērojams no Zviedrijas reakcijas uz pārmaiņām izglītības sistēmā līdz Dānijas uzsvaram uz personīgo noturību un pielāgošanās spēju stiprināšanu. Kā arī no Somijas vadošo prognožu modeļiem līdz Norvēģijā aktuālajam jautājumam - vai mēs esam gatavi uzzināt, kādas prasības MI izvirzīs darbaspēkam?

Ziemeļvalstu pieeja norādas uz to, ka **nākotne pieder tiem, kas var vadīt nenoteiktību.**

Sarunu saturs par nākotnes prasmēm mainās - no darba ņēmēju sagatavošanās rītdienas darbam, līdz darba devēju izpratnei par sociālo prasmju klātesamīb as nepieciešamību profesionālo prasmju pielietojumā un pilnveidē.

Nākas atzīt, ka nākotnē orientēta mācīšanās ir saistīta ar sociālo taisnīgumu, kas nozīmē, ka piekļuve izglītībai ir kritērijs pamattiesību garantijām nevis par maksu iegūstama privilēģija. Tikpat svarīgi ir panākt, ka pieaugušo pedagogi – andragogi spēj nodrošināt, ka pieaugušo formālā un neformālā izglītošana pamatojas un vienlaicīgi akcentē kā nepieciešamu nākotnes īpašību **ētiku, drosmi, izturību, klātbūtni, zinātkāri un personīgo vadību.**

Ziemeļvalstīs uzdod jautājumu: **Ja nu nākotne nav kaut kas prognozējams, bet kaut kas izpētāms?**

Jāspēj atzīt, ka nākotnes rakstpratība ir 21. gadsimta galvenā prasme — spēja domāt vairākās jomās, apšaubīt stereotipus, noņemt stigmas, izmantot iztēli, lai nefokusētos uz vēlmi kontrolēt to, kas ir, bet, lai uzzinātu un attīstītu kaut ko jaunu, veicinātu zinātkāri.

EPALE pētnieki aicina - **Pielāgojieties, lai uzzinātu, kāpēc iemācīties lasīt nākotnē var būt viena no svarīgākajām mūsdienu prasmēm.**

Prasmes kvalitatīvam darbam un dzīvei

